

megtestesült Európa-víziók

Hotel Europa – Útban az Európa Házhoz?

Aki belép Tiranában a két csillagos Európa Hotelbe, rögtön magával ragadja ennek a szállodának a retro-futurista enteriőre. Fehér műbőr és króm fonódik itt össze kanapékká és forgószékeké, amelyek fémes felületein meg-megcsillannak a hotel bárjának váltakozó színű fényei. Vajon milyen üzenettel fogadja a vendéget a szállodának ez az ufószerű előcsarnoka? Az illető az imént még ott állt a hotel muskátlis erkélyeivel inkább tisztos egyszerűséget sugárzó homlokzata előtt a *Rruga Myslym Sbyri* eleven bevásárlóutcájának második hátsó udvarában. Még a fülében cseng, ahogy a taxisoőr albánul szitkozódik a kátyúkkal teli úton, amelyről visszafordulni sem lehet. De pillanatnyilag elfeledkezik a vakolatlan bérházakból álló környékről, amint belép a úrhajóra emlékeztető szállodahallba. Itt egy közelgő és már-már beteljesült jövő ígérete lebeg a levegőben: „Ha egyszer majd Európához tartozunk...”

Ezzel a légi utópiával szemben a reggelizőteremben az egymásra torlódtott történelemmel találjuk magunkat szembe – pontosabban annak megkonstruált változatával: egy patrióta művész pánhellén motívumokkal dekorálta az alagsort, amelyek Albánia múltját a görög antikvitás részeként mutatják be. Hogy az ebben való részesedésre támasztott igényt még jobban hangsúlyozzák, a szálloda személyzete lándzsákat, íjakat és műanyagból készült amforákat helyezett el a rikító színekben megfestett Akropolisz elé. Míg pár ifjú görög ezen a giccses történelmi tablón élcelődik, nekem elsőre nyilván furcsának tetsző kérdések ötlenek a fejembe: Vajon ennek a szállodának az architektúrájában, dizájnájában és berendezésében öntudatlanul nem a tulajdonos Európához való viszonya jut-e kifejezésre? Vajon egy ország Európa-szállónak esztétikájáról nem lehet-e leolvasni az ország lakóinak lelkesedését vagy szkepszisét az európaiság projektje iránt? Rögtön eszembe jut egy sor hasonló nevű hotel Németországban és Nyugat-Európában, amelyek tompa fénye az Európai Közösség indulásának éveit idézi. Ezzel szemben a Kelet-Európában mostanában épített Európa-szállók úgy hatnak, mint luxus szállóhelyek és spéci kérék ifjú

oligarchák számára. A tiranai Hotel Europa eltérő emeleteivel sokrétegu európai tudatunk és életérzésünk leképezésének tűnik.

Jelen összeállítás nem szállodai útmutató kíván lenni! A Hotel Europa itt metaforaként szerepel a „közös Európa Ház” elkoptatott fogalmával szembeállítva. Wolfgang Schmale történész szerint egy bizonyos Enea Silvio Piccolomini – aki inkább II. Pius pápaként ismeretes (1405–1464) – volt az, akitől az „Európa Ház” hosszú életű metaforája származik. Ennek a képnek a sűrű alkalmazása a 15. század második felében mindenképp a keresztény nyugati kultúra egységének erősítését szolgálta az előrenyomuló muszlimokkal szemben. És még ma is szívesen folymodnak az egy fedél alatt élő Európa képéhez a közös értékképzetekre hivatkozva és a török EU-csatlakozástól óva intve.

De polémikusan téve fel a kérdést: Vajon attól már kialakul a sorsközösség, ha közös a házkezelőség? Különösen akkor válik nehezzé a dolog, ha ennek az „Európai Háznak” az épületszerkezetét konkrétan próbáljuk elképzelni: Ki lakik itt valaképpen a legszebb szinten, ki az alagsorban és ki a padlástérben? Újabb képekre volna szükségünk, hogy az Európában (egyelőre még) békés egymás mellettiséget érzékletesen tudjuk megjeleníteni, hogy ebből a jövőben egy valódi együttélés alakulhasson ki. Ehhez talán kissé kiábrándító, de nagyon is időszzerű lehet – nem utolsó sorban a fenyegető szomszédági konfliktusokat elkerülendő – a csak átmenetileg használt szálloda képzet.

Az Erasmus- és az Easyjet-nemzedéke számára amúgy sincs abban semmi szokatlan, hogy a szálloda halljában való téblábolás közben ismerkedjenek össze egymással.

Itt most inkább azt a kérdést szeretnénk körüljárni, mi mindent jelenthet napjainkban az „európaiság”, nem pedig egy egységes európai identitást próbálunk definiálni, bármit jelentsen is ez. Mert ha Európa soha nem alkotott szellemi-kulturális vagy politikai-területi egységet, hogyan tudhatna akkor egységes identitást „előállítani”? A „Hotel Europa” kötet szerkesztői szemében ez nem akadály – éppen ellenkezőleg – inkább komoly esélyt ad az európai projektnek.

Tizennégy író szeli át ebben az antológiában az európai kontinentet keresztül-kasul minden égtáj felé, Rejkjaviktól Ciprusig, Chisinautól Geronáig. Pillanatszerűen adnak egy általuk választott országból, miközben mentálisan újra fölmérik az adott országot.

Európát először a szélei felől kezdik szemügyre venni. A közép-európaiak leginkább az úgynevezett perifériákra voltak kíváncsiak – Jeruzsálem képezi itt a legtávolabbi örhelyet.

A kedvelt turistacélpontok, Berlin, London, Moszkva, Párizs, Bécs nagyvárosai most kimaradtak.

Matthias Hoch lipcsei fotográfus Belfast és Koppenhága, Lisszabon és Marseille kikötőit fényképezve vizuális kapcsolatot létesített Észak- és Dél-Európa között, az összekötő elem itt – a nagyon különböző módokon jelen lévő – tenger. A „Hotel Europa” szerzői szomszédságkutatást végeznek nagyon nem-etnográfiai módszerekkel. Az ő szállodáik egyszerre metaforák és konkrét helyek is. Kiindulópontul szolgálnak számukra meglepő és időnként különös találkozásokra európai szomszédaikkal és saját honfitársaikkal. Az ukrán Jurij Andruhovics idegenkedése az úgazdag oroszok viselkedésétől Davosban rokonítható azzal a távolságtartással, ami Igor Marojevićnek a hazájához, Szerbiához és annak lakóihoz való viszonyát jellemzi. A belső határok és kategorizálások eltűnnek a mai Európa sajátosságainak különböző metszeit ábrázoló történeteikben. Az antológia összeállítása során inkább a *bricolage*, semmint egy előre lefektetett rend elvét követtük. Az itt taglalt események Európa különböző helyeit kapcsolják össze a jelenben és a múltban, olyan dialektikus kapcsolódásokat mutatnak fel, amelyek ellentmondanak az uralkodó nemzeti történetírások logikájának.

Amikor Tanja Dückers a „nemzeti felszabadító háború” különböző jelentéseit hasonlítja össze Észak- és Dél-Cipruson, amikor Dragomán Györgynél a madridi Puerta del Sol menti tüntetések az egykori kényszerű tömegfelvonulások emlékét idézik fel a szocialista időkben, vagy Thomas Brussig a kijevi „Ukránok Házában” – ahol valamikor egy Hotel Europa állt –, a narancsos forradalom bukásának utóhatását érzékelteti, akkor valamennyien a „feledés démona” ellenében írnak, amelyet a költő Mile Stojic panaszol fel Szarajevóban Joachim Sartoriusnak. „A feledés démona költözik be régi helyeinkre, és alumíniumból megüvegből készült hideg formákkal vonja be őket. Ez a démon egy hagyományok nélküli úgazdag világra íté bennünket.” Mert a példák felhozása és a szembeállítások során tárulnak fel új összefüggések az elszigeteltnek tűnő benyomások és élmények között.

Ennek az összeállításnak a szerzői érzik Európa érverését, személyes történeteket szönek össze történelmi eseményekkel, rég mítoszokat társadalmi utópiákkal, és városok formáját egy elképzelt másikéval. Talán létrejön ebből egyszer Európa nagy elbeszélése.

Köszönet minden írónak, aki részt vett ebben a projektben.

KARÁDI ÉVA FORDÍTÁSA